

Załącznik do Uchwały Nr III/28/2015
Rady Gminy Długosiodło
z dnia 12 lutego 2015 r.

**PROGRAM WSPIERANIA RODZINY W GMINIE
DŁUGOSIODŁO NA LATA 2015 – 2017**

Długosiodło styczeń 2015 r.

Spis treści:

1.	Wstęp.....	3
2.	Diagnoza środowiska lokalnego w kontekście sytuacji dziecka i rodziny w Gminie Długosiodło	4
3.	Cel strategiczny i cele operacyjne Programu oraz wynikające z nich działania.....	8
4.	Beneficjenci Programu.	15
5.	Dyrektywy oddziaływania wobec rodzin.	15
6.	Przewidywane efekty realizacji Programu.....	16
7.	Realizatorzy Programu i instytucje wspierające.....	16
8.	Źródła finansowania Programu.....	16
9.	Ewaluacja i monitoring Programu.....	17
10.	Uwagi końcowe.....	17

1. Wstęp

Gminny Program Wspierania Rodziny w Gminie Długosiodło na lata 2015-2017” został opracowany w oparciu o dane ze sprawozdania z realizacji 3-letniego Gminnego Programu Wspierania Rodziny w Gminie Długosiodło na lata 2012- 2014.

Realizując zadania wynikające z w/w Programu dokonano diagnozy rodzin z terenu Gminy Długosiodło, wobec których podejmowano szereg działań wspierających rodziny w prawidłowym wypełnianiu przez nich funkcji opiekuńczo-wychowawczych w oparciu o wspólnie wypracowywane plany pomocy, a także dokonywano systematycznej oceny działań pomocowych.

Niniejszy Program, podobnie jak poprzedni ukierunkowany jest przede wszystkim na problemy rodzin niepełnych, wielodzietnych, małoletnich matek, rodzin wychowujących dzieci w wieku 0-6 lat, rodzin zmagających się z trudnościami wychowywania dzieci w wieku dojrzewania, rodzin przeżywających trudności związane ze stanem zdrowia dziecka (dziecka chorego, niepełnosprawnego, etc.), rodzin znajdujących się w sytuacjach kryzysowych, spowodowanych bezrobociem, ubóstwem, uzależnieniami, przemocą w rodzinie. Każde dziecko do prawidłowego rozwoju potrzebuje rodziny, która otacza je miłością, zapewnia poczucie bezpieczeństwa i zaspakaja jego potrzeby. Z punktu widzenia potrzeb dziecka, rodzina jest podstawowym środowiskiem zapewnienia bezpieczeństwa emocjonalnego, jest naturalnym środowiskiem wychowawczym, w którym główny element stanowią interakcje zachodzące między jej członkami. Rodzina w sposób świadomy i nieświadomy oddziałuje na osobowość dziecka, przekazuje mu swój system wartości, tradycje, poglądy, ukierunkowuje jego aktywność i postępowanie na całe życie.

Rodzina jest najbardziej stabilnym punktem odniesienia w doświadczeniu dziecka. Pomyślny rozwój dziecka jest możliwy w prawidłowo funkcjonującej rodzinie. W przypadku jakiegokolwiek dysfunkcjonalności rodziny dziecko ma prawo do specjalnej ochrony i pomocy państwa. Wszelkie działania służb i instytucji pracujących na rzecz dobra dziecka i rodziny powinny być zintegrowane i uwzględniać prawo do zachowania tożsamości dziecka i jego prawa do utrzymania kontaktów z rodzicami.

Gmina Długosiodło od kilku lat prowadzi wiele inicjatyw na rzecz wspierania rodziny m.in. poprzez realizację działań podejmowanych przez jednostki organizacyjne oraz stowarzyszenia funkcjonujące na terenie gminy. Działaniom profilaktycznym, mającym na celu stworzenie dziecku odpowiednich warunków życia w jego środowisku rodzinnym, muszą towarzyszyć działania na rzecz doskonalenia i rozwoju różnych form pieczy zastępczej.

W/w Program jest kontynuacją działań wynikających z „Programu wspierania rodziny w Gminie Długosiodło na lata 2012- 2014”. Program jest także komplementarny w stosunku do „Programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie i ochrony ofiar przemocy w rodzinie na lata 2011-2015” (Uchwała Nr/40/2011 Rady Gminy Długosiodło) oraz Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na rok 2015 (Uchwała Nr II/18/20147 Rady Gminy Długosiodło z dnia 19 grudnia 2014 r)

Podstawa prawna:

Gminny Program Wspierania Rodziny w Gminie Długosiodle na lata 2015 – 2017 określa zadania własne Gminy wynikające z:

- 1) ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t. j. Dz. U z 2013 r., poz. 135 z późn. zm),
- 2) ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t. j. Dz. U. z 2013 r., poz.182 z późn. zm.),
- 3) ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. Nr 180, poz. 1493 z późn. zm.).

2. Diagnoza środowiska lokalnego w kontekście sytuacji dziecka i rodziny w Gminie Długosiodle.

Diagnoza sytuacji dziecka i rodziny w Gminie Długosiodło przedstawia najważniejsze problemy społeczne, które występowały zarówno w roku 2013 jak i aktualne, dotyczące w szczególności rodzin, dzieci i młodzieży i jest procesem ciągłym w związku ze zmieniającymi się warunkami, w jakich przychodzi funkcjonowanie rodzin.

Z danych Urzędu Gminy w Długosiodle wynika, iż na dzień 31.12.2014 r. ludność gminy wynosiła 7971 osób, w tym 1820 dzieci w wieku od 0 do 18 lat, co stanowi 23% ogółu mieszkańców gminy.

W gminie Długosiodło funkcjonuje wg stanu na dzień 31.12.2014 r. 2 przedszkola, w których przebywa 195 dzieci ,(z czego 146 to oddział „0”) 4 publiczne szkoły podstawowe, w których uczy się 592 dzieci , 2 publiczne gimnazja a w nich 288 dzieci i młodzieży oraz 1 szkoła ponad gimnazjalna, w której uczy się 72 osoby (młodzież oraz osoby dorosłe). Łączna liczba uczniów we wszystkich formach nauczania wynosi 937 osób.

W obecnych realiach to, co potwierdzają zarówno statystyki policyjne ogólnokrajowe jak i gminne, dzieci i młodzież szkolna przysparza rodzicom bardzo dużo problemów wychowawczych. Inspiracją do ryzykownych, często kryminalnych zachowań młodzieży jest często ich środowisko rówieśnicze, niekiedy zaś problemy te pogłębiają rodzice, którzy zbyt mało czasu poświęcają wychowaniu dzieci, nie interesują się tym, w jaki sposób spędzają one wolny czas, nie monitorują postępów w nauce, nie reagują w sytuacjach problemowych i nie wspierają w rozwiązywaniu tych problemów. To z czasem stwarza barierę w relacjach dzieci z rodzicami, utratę naturalnych więzi, które wymagają długotrwałych procesów naprawczych. Bierność wychowawcza rodziców jest wykorzystywana przez dzieci najczęściej w sposób niewłaściwy, brak reakcji rodzica na negatywne zachowania dziecka zostaje odczytane przez niego jako przyzwolenie na dane postępowanie i powoduje systematyczną demoralizację. Takie dzieci najczęściej popadają w konflikty z prawem, nie realizują obowiązku szkolnego, wykazują brak jakichkolwiek aspiracji i planów na przyszłość.

Od kilku lat coraz wyraźniej dostrzegamy kryzys wartości wśród rodzin. Często związane jest to z innymi problemami występującymi w rodzinach, jak: utrata pracy, ubóstwo, nieumiejętność wykorzystywania wolnego czasu w sposób efektywny, brak wystarczających środków na rozwój zainteresowań. W związku z powyższym pojawiają się zaburzenia relacji rodzinnych, zachowania na granicy patologii, zagrażające zdrowemu stylowi życia i prowadzące go do groźnych uzależnień. Rodzice koncentrują się na własnych problemach, uciekając w nałogi nie wypełniają swoich ról rodzicielskich, co skutkuje zaniedbywaniem dzieci, przemocą domową, a w efekcie dochodzi do wykluczenia osób i rodzin z życia społecznego i zawodowego. Gmina Długosiodło od kilku lat prowadzi wiele inicjatyw na rzecz wspierania rodziny m.in. poprzez realizację działań podejmowanych przez jednostki organizacyjne oraz stowarzyszenia funkcjonujące na terenie gminy. Działaniami profilaktycznym, mającym na celu stworzenie dziecku odpowiednich warunków życia w jego

środowisku rodzinnym, muszą towarzyszyć działania na rzecz doskonalenia i rozwoju różnych form pieczy zastępczej.

Gmina Długosiodło od kilku lat oferuje szeroki wachlarz usług na rzecz rodzin dotkniętych różnorodnymi problemami i dysfunkcjami.

W strukturach organizacyjnych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Długosiodle funkcjonuje placówka opiekuńczo - wychowawcza wsparcia dziennego - Świetlica Środowiskowa „Przystań”. Celem placówki jest wsparcie funkcji opiekuńczych rodziny dziecka. Praca z wychowankiem opiera się na współpracy z rodziną, przy zastosowaniu narzędzi, t.j. współdziałanie z psychologiem, pedagogiem i innymi specjalistami oraz Poradnią Rodzinną „Bliżej siebie”, gdzie świadczona jest pomoc specjalistyczna: prawnik, psycholog, terapeuta do spraw uzależnień. Ponadto Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Długosiodle w ramach pracy socjalnej udziela rodzinom szeroko rozumianego wsparcia w zakresie swoich zadań.

Partnerem Gminy Długosiodło w zaspokojeniu dziecka i rodzinie potrzeb edukacyjno-wychowawczych są także organizacje pozarządowe : Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Gminy Długosiodło, które realizuje szereg różnorodnych projektów m.in. organizację zajęć pozaszkolnych dla dzieci itp. wypoczynek , prowadzi też ośrodki przedszkolne . Ośrodki Przedszkolne działają jako alternatywna forma edukacji przedszkolnej przy 3 szkołach i w budynku po byłej szkole w Chrzczance Włościańskiej. Dwa z nich prowadzi i finansuje Gminne Centrum Kultury, które koordynowało ich działalność od początku istnienia. Powstały w ramach programu „Gdy nie ma przedszkola” realizowanego przez Fundację Rozwoju Dzieci im. J. A. Komeńskiego. Dwa Ośrodki prowadzi Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Gminy Długosiodło, pozyskując fundusze z różnych programów. Zajęcia we wszystkich Ośrodkach odbywają się 3 razy w tygodniu po cztery godzin w piętnastoosobowych grupach. Ich celem jest wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci w wieku od 3 do 4 lat poprzez stworzenie i upowszechnienie nowej formy edukacji przedszkolnej. Wczesna edukacja jest bowiem kluczowym czynnikiem wpływającym na jakość kapitału ludzkiego i najskuteczniejszym sposobem na wyrównywanie szans edukacyjnych. We wczesnym dzieciństwie dzieci są najbardziej podatne na wpływ środowiska, w którym wrażliwość.

Stworzenie tych placówek dało maluchom możliwość dostępu do najróżniejszych bodźców pozwalających im rozwijać umiejętności społeczne, intelektualne i emocjonalne. Gdyby nie miały tej możliwości, w przyszłości wiele dyspozycji i umiejętności trudniej byłoby im wytworzyć i rozwijać. Ogromna jest rola i zaangażowanie rodziców w funkcjonowanie ośrodków. Biorą czynny udział w spotkaniach podczas pełnionych dyżurów, przynoszą różne przedmioty do kącioków zainteresowań, kupują zabawki i materiały edukacyjne, a nawet pomagają w remontach sal, w których odbywają się zajęcia. Często aranżują uroczystości okolicznościowe dla swoich pociech razem z nauczycielkami. Rodzice są aktywnymi uczestnikami programu na zasadach partnerskich, włączają się w edukację, niosą bardzo dużą pomoc w tworzeniu i funkcjonowaniu ośrodków. Dzięki dyżurom potrafią wygospodarować czas na pracę społeczną na rzecz szkoły. Chętna współpraca z nauczycielkami niweluje bariery rodzic – nauczyciel. .

Kolejną organizacją pozarządową realizującą zadania na rzecz wsparcia dziecka i rodziny w naszej gminie jest Stowarzyszenie Tradycyjnie Nowoczesnych dla Wsi.

Stowarzyszenie TNdW realizuje zadania ciągłe z zakresu rozwoju dzieci i rodzin dotkniętych różnymi problemami i narażonych z tego powodu na wykluczenie społeczne.

W tym celu Stowarzyszenie TNdW współpracuje z Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej oraz z lokalnymi organizacjami i grupami samopomocowymi i nieformalnymi.

Realizuje zajęcia w świetlicach na terenie Gminy, szczególnie w okresie wakacyjnym w programie świetlic czy półkolonii są warsztaty z psychologiem, socjoterapeutą,

olinfrenopedagogiem, oraz artystami, pasjonatami, zapewniając atrakcyjny program edukacyjny ale też profilaktyczny i terapeutyczny dla dzieci i ich rodzin.

W roku 2014 w partnerstwie z GOPS Stowarzyszenie Tradycyjnie Nowoczesnych dla Wsi zrealizowało projekt pn. „W rodzinie siła”. w ramach którego odbyły się warsztaty dla matek z rodzin wielodzietnych z rozwoju kompetencji społecznych i zarządzania rodziną, a także wyjazd rekreacyjno wypoczynkowy dla matek z dziećmi połączony z warsztatami terapeutycznymi.

Współpraca z GOPS ułatwia dotarcie do osób i rodzin w szczególnie trudnej sytuacji i umożliwia systemowe wsparcie takiej rodziny a także kompleksową ofertę wsparcia jaką zapewnia GOPS oraz organizacja pozarządowa tj. tu Stowarzyszenie TNdW i inne lokalne organizacje.

Opierając się na założeniach ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej gmina rozszerzyła swoją działalność, między innymi o powołanie instytucji asystenta rodziny. W 2014 pracował z 11 rodzinami. Rola asystenta rodziny zaczyna się już na etapie profilaktyki i polega na aktywnym wspieraniu rodziny. Zadaniem asystenta jest całościowe wspieranie rodzin wychowujących dzieci, zagrożonych różnymi dysfunkcjami. Asystent reaguje na sygnały wskazujące na powstawanie w rodzinie problemów związanych z jej prawidłowym funkcjonowaniem, otrzymywane z różnych źródeł: od pracownika socjalnego, pedagoga szkolnego, z policji, czy też od pielęgniarki środowiskowej. Celem pracy asystenta będzie osiągnięcie przez rodzinę podstawowego poziomu stabilności życiowej, która umożliwi jej wychowywanie dzieci. Jego głównym zadaniem jest niedopuszczenie do oddzielenia dzieci od rodziny.

W 2013 roku funkcjonariusze Posterunku Policji w Długosiodle przeprowadzili 260 interwencje, z czego 51 dotyczyło interwencji domowych, Dlatego podjęcie wszelkich możliwych działań, na najwcześniejszym poziomie pojawiania się tego typu problemów, wspieranie w rozwiązywaniu trudnych sytuacji życiowych, powinno prowadzić do ograniczenia tego typu zjawisk i jak najszybszego przywrócenia zdolności rodziny do prawidłowego funkcjonowania.

Wsparcie świadczone na rzecz rodzin wynika przede wszystkim z ustawy o pomocy społecznej i ustawy o świadczeniach rodzinnych.

Jedną z istotnych przyczyn zaburzeń w prawidłowym funkcjonowaniu rodzin jest przemoc domowa. Skuteczne zwalczanie przemocy w rodzinie wymaga współpracy różnych służb oraz budowania sprawnego systemu przeciwdziałania temu zjawisku. W ciągu 2014 roku pracownicy socjalni oraz policja zdiagnozowali przemoc w 11 rodzinach, w wyniku czego wdrożono procedurę „Niebieskiej Karty”.

Należy nadmienić, iż udokumentowane dane nie pokazują pełnej i prawdziwej skali tego zjawiska, gdyż pełna diagnoza jest bardzo trudna i wymaga zastosowania odpowiednich technik i narzędzi. Alkoholizm i przemoc w rodzinie to dysfunkcje, których skutki są dalekosiężne i prowadzą do całkowitego rozkładu rodziny, jeśli nie zostaną zastosowane odpowiednie środki zaradcze.

Uchwałą Nr II/18/2014 w dniu 19 grudnia 2014 r. przyjęto Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na rok 2015.

W rodzinach, w których władza rodzicielska sprawowana jest w niewłaściwy sposób, GOPS informuje Sąd Rodzinny i Nieletnich o konieczności wglądu w sytuację opiekuńczo-wychowawczą dzieci. W 2014 roku w 3 przypadkach GOPS wystąpił do sądu o wgląd w sytuację rodziny.

Dzieci częściowo bądź całkowicie pozbawione opieki rodzicielskiej umieszczane są w rodzinach zastępczych bądź w placówkach opiekuńczo-wychowawczych. W pierwszej kolejności czynione są starania, aby dziecko umieścić w rodzinie zastępczej, a dopiero

wówczas, gdy brak kandydatów na rodziców zastępczych dla danego dziecka, umieszczano jest ono w placówce opiekuńczo-wychowawczej.

Ograniczenie władzy rodzicielskiej następuje w przypadku zaistnienia stanu zagrożenia dobra dziecka. Ograniczając bądź zawieszając władzę rodzicielską nad dzieckiem, sąd kieruje się przekonaniem o istnieniu szansy na odbudowę zagrożonych więzi rodzinnych.

Z danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wyszkowie (stan na 31.12.2014r.) wynika, że na terenie gminy Długosiodło znajdują się 4 rodziny zastępcze spokrewnione w których umieszczonych jest 6 dzieci oraz 2 rodziny niezawodowe w których umieszczone jest 2 dzieci.

Obecnie nikt z terenu gminy Długosiodło nie przebywa w pieczy zastępczej instytucjonalnej, gdzie średnie miesięczne wydatki przeznaczone na utrzymanie 1 wychowanka w 2014 ustalono na kwotę 6.663,70 zł.

Finansowanie zadań z zakresu opieki zastępczej, zarówno rodzinnej jak i instytucjonalnej do 31.12.2011 r. należało do zadań powiatu. Natomiast od 01.01.2012 r. gmina właściwa ze względu na miejsce zamieszkania dziecka przed umieszczeniem go po raz pierwszy w pieczy zastępczej ponosi odpowiednio wydatki w wysokości:

- 1) 10% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka - w pierwszym roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej,
- 2) 30% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka – w drugim roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej,
- 3) 50% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka – w trzecim roku i następnych latach pobytu dziecka w pieczy zastępczej.

Rodzina stanowi w życiu dziecka pierwsze i naturalne środowisko wychowawcze. Jest podstawową formą opieki nad dzieckiem od jego urodzenia aż do uzyskania przez nie samodzielności. To właśnie w rodzinie dziecko zdobywa swoje pierwsze doświadczenia społeczne, uczy się określonych zachowań, norm postępowania, poznaje różnorodne wzorce, formy, nakazy. Rozwijają swoją indywidualność, osobowość i psychikę. Rodzice są pierwszymi opiekunami i wychowawcami, stąd ich tak ogromny wpływ na późniejsze zachowania potomka. To właśnie rodzice ponoszą odpowiedzialność za zaspokajanie wszystkich potrzeb dziecka, przede wszystkim materialnych, ale także emocjonalnych. Pełnią także wobec dziecka funkcję opiekuńczą, wychowawczą i kulturalną.

Jednak wraz z rozwojem dziecka, coraz więcej działań na rzecz dziecka i rodziny przejmują instytucje publiczne, tj. placówki oświatowe, ośrodki pomocy społecznej, placówki wsparcia dziennego. Szczególną rolę pełni szkoła, w której można najszybciej zdiagnozować pojawiające się problemy w rodzinie, zarówno te o charakterze materialnym jak i pozamaterialnym.

W placówkach oświatowych oraz specjalnych ośrodkach szkolno-wychowawczych oprócz zadań edukacyjnych i opiekuńczo-wychowawczych realizowana jest pomoc w formie dożywiania. Z tego rodzaju pomocy, finansowanej na podstawie programu wieloletniego „Pomoc państwa w zakresie dożywiania na lata 2014 - 2020” przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Długosiodle w 2014 roku skorzystało 529 uczniów.

W oparciu o analizę powyższych danych, powstał niniejszy Program. Przedstawione w nim problemy służą wypracowaniu działań na rzecz dziecka i rodziny, która jest zagrożona utratą swoich naturalnych funkcji. Z przytoczonych danych wynika wyraźna potrzeba zapewnienia pomocy rodzinom, w których występują sytuacje patologiczne.

Program ma na celu usprawnienie i udoskonalenie dotychczasowej pomocy świadczonej dziecku i rodzinie oraz podkreśla rangę profilaktyki i wspierania rodzin dysfunkcyjnych. Szczególnie pilną kwestią są problemy bezrobocia, przemocy domowej, alkoholizmu, które powodują daleko idącą niewydolność wychowawczo-opiekuńczą rodzin.

Realizacja niniejszego Programu powinna stworzyć szansę na ograniczenie skali zasygnalizowanych problemów i w dalszej konsekwencji zapobiegać zjawisku wykluczenia społecznego rodzin.

Program przewiduje nie tylko działania kompensacyjno-naprawcze w przypadku zaistnienia problemów i dysfunkcji w rodzinie, ale także oddziaływania profilaktyczne.

3. Cel strategiczny i cele operacyjne Programu oraz wynikające z nich działania.

Nadrzędnym celem niniejszego Programu jest budowa lokalnego systemu pomocy w rodzinie, w ramach którego rodzina będzie mogła liczyć na wielozakresowe i zintegrowane wsparcie i pomoc. Utworzenie spójnego programu wsparcia dzieci i rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczych, w celu przywrócenia im zdolności do wykonywania tych funkcji będzie realizowane poprzez pracę z rodziną.

W kontekście głównych problemów gminy Długosiodło tj. bezrobocia i ubóstwa oraz towarzyszącym im patologiom, jak: uzależnienia, przestępczość, przemoc domowa, zaniedbania wobec członków rodziny, sama rodzina może sobie nie poradzić bez wsparcia ze strony powołanych w tym celu instytucji.

Środowisko rodzinne to najważniejsze środowisko wychowawcze w życiu dziecka. Rosnąca fala dysfunkcyjnych i patologicznych zjawisk przyczynia się do powstawania wielu sytuacji kryzysowych, których skutki przede wszystkim dotyczą dzieci. Dzieciństwo w rodzinach, w których na co dzień występuje przemoc, alkoholizm, przestaje być bez troskie, szczęśliwe, staje się natomiast trudne, bolesne, krzywdzące. Często w takich sytuacjach podejmuje się niełatwe decyzje o odizolowaniu dzieci do rodziny i umieszczeniu ich w zastępczych formach opieki. Nie jest to rozwiązanie optymalne, dlatego należy stworzyć taki system, aby nie dopuszczać do sytuacji, w której dziecko musi opuścić rodzinę biologiczną.

Ważnym jest, aby w sytuacji umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej, czynić starania na rzecz jego powrotu do rodziny biologicznej, obejmując taką rodzinę wsparciem w wypełnianiu jej funkcji opiekuńczo-wychowawczej.

Ponadto istnieje pilna potrzeba propagowania rodzicielstwa zastępczego poprzez tworzenie i wspieranie różnych form opieki zastępczej.

Pomoc dziecku i rodzinie powinna opierać się na następujących zasadach:

- wcześniej – pomoc powinna być wczesna i opierać się głównie na profilaktyce,
- bliżej rodziny naturalnej – pomoc zorganizowana w środowisku naturalnym, bliskim dziecku i rodzinie,
- lepiej i krócej – wykorzystując potencjał fachowej pomocy tak, aby nie uzależniać od niej rodziny.

Opierając się na założeniach ustawy o wsparciu rodziny i systemie pieczy zastępczej oraz na wyżej przytoczonych problemach rodzin, a także na zasadach, na jakich pomoc powinna być udzielana, gmina Długosiodło planuje zbudować zintegrowany system wsparcia dla dzieci i rodzin dysfunkcyjnych oraz prowadzić działania profilaktyczne, zapobiegające powstawaniu sytuacji kryzysowych i patologicznych.

Cel strategiczny programu:

Zbudowanie zintegrowanego systemu wsparcia dzieci i rodzin przeżywających trudności oraz zmniejszenie rozmiarów aktualnie istniejących problemów.

CELE OPERACYJNE	Działania w ramach celu operacyjnego:
3.1. Analiza i diagnoza sytuacji rodziny	<ul style="list-style-type: none"> • Szczegółowa analiza zebranych danych statystycznych, przedstawiających sytuację rodzin i dzieci z gminy Długosiodło, • Scharakteryzowanie grup wymagających wsparcia, określenie grupy charakteryzującej się największym nasileniem dysfunkcyjności i problemów, • Opracowanie i realizacja planu pracy z rodziną, we współpracy z członkami rodziny i konsultacji z pracownikiem socjalnym, • Współpraca z zespołem interdyscyplinarnym zmierzająca do udzielenia wszechstronnej pomocy rodzinom o najwyższym stopniu nasilenia problemów, • Monitorowanie działań pomocowych oraz systematyczna ocena tych działań skierowanych do rodzin.
3.2. Prowadzenie wczesnej interwencji, interwencji kryzysowej w rodzinie dysfunkcyjnej	<ul style="list-style-type: none"> • Umożliwienie członkom rodziny będącej w kryzysie skorzystania z konsultacji i poradnictwa specjalistycznego oraz pracy socjalnej w GOPS w Długosiodle, • Przydzielenie rodzinie będącej w kryzysie asystenta rodziny, który będzie aktywnie współpracował z rodziną, świadczył pomoc w opiece i wychowaniu dzieci, wspierał rodzinę poprzez szereg działań, wynikających z ustawy o wsparciu rodziny i systemie pieczy zastępczej. • Wzmacnianie roli i funkcji rodziny poprzez wspólne działania pracownika socjalnego, asystenta rodziny oraz zespołu interdyscyplinarnego w kwestiach udzielenia pomocy i wsparcia rodzinom znajdującym się w sytuacjach kryzysowych, • Opracowanie szczegółowych planów

	<p>pomocy rodzinom niewydolnym wychowawczo przez asystenta rodziny,</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pomoc rodzinom niezaradnym życiowo poprzez udzielanie im różnego rodzaju wsparcia przewidzianego w ustawie o pomocy społecznej i ustawie o świadczeniach rodzinnych, • Zapewnienie dzieciom i młodzieży z rodzin dysfunkcyjnych dożywiania w szkole, organizacji wypoczynku letniego i zimowego, • Współpraca z nauczycielami, wychowawcami i pedagogami w szkołach, • Podejmowanie działań interwencyjnych w przypadkach wystąpienia sytuacji zagrożenia demoralizacją nieletnich, • Dokonywanie okresowej oceny funkcjonowania rodziny, na rzecz której świadczona jest pomoc.
<p>3.3. Rozwijanie umiejętności opiekuńczo-wychowawczych rodziny i edukacja rodziców poprzez dostarczanie im wiedzy o prawidłowościach i nieprawidłowościach funkcjonowania rodziny i ich znaczeniu dla prawidłowego rozwoju dziecka.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Organizowanie dla rodziców niewydolnych wychowawczo różnych form pomocy, mających na celu wzmocnienie kompetencji rodzicielskich, • Organizowanie dla rodziców spotkań, mających na celu wymianę doświadczeń oraz zapobieganie wykluczeniu społecznemu, • Prowadzenie akcji upowszechniających i poprawiających dostęp do poradnictwa rodzinnego i terapii, • Prowadzenie działań zmierzających do podnoszenia wiedzy rodziców z zakresu rozwiązywania problemów społecznych oraz zapobiegania patologiom,
<p>3.4. Wspieranie rodzin dysfunkcyjnych, dotkniętych problemem alkoholizmu i przemocy domowej.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Diagnoza rodziny, w szczególności sytuacji dzieci w rodzinie dysfunkcyjnej, zwłaszcza zdrowotnej, emocjonalnej, wychowawczej oraz realizowania obowiązku szkolnego, • Informowanie członków rodziny dotkniętych przemocą domową o przysługujących im prawach, • Zapewnienie ofiarom przemocy domowej bezpieczeństwa,

	<ul style="list-style-type: none"> • Współpraca z Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Długosiodle oraz innymi służbami statutowo zajmującymi się problemami uzależnień w rodzinach, • Zapewnienie ofiarom przemocy domowej możliwości korzystania z konsultacji i poradnictwa specjalistycznego, w tym prawnego, • Umożliwienie członkom rodziny uczestnictwa w spotkaniach indywidualnych, rodzinnych i grupowych z psychologiem bądź terapeutą, • Współpraca z podmiotami zajmującymi się organizacją wyjazdów wakacyjnych dla dzieci i młodzieży z rodzin dysfunkcyjnych, • Udzielanie pomocy finansowej członkom rodzin dysfunkcyjnych, zgodnie z ustawą o pomocy społecznej, • Motywowanie osób uzależnionych od alkoholu do podjęcia leczenia odwykowego, • Pozyskiwanie środków na bezpłatne korzystanie przez rodziny dysfunkcyjne z pomocy psychologicznej i prawnej, • Edukacja osób dotkniętych przemocą domową w zakresie ochrony podstawowych praw człowieka, • Pomoc psychologiczna dla dzieci i młodzieży będących świadkami/ ofiarami przemocy domowej, • Monitorowanie sytuacji szkolnej dzieci i młodzieży z rodzin, w których występuje problem alkoholowy lub przemoc, • Współdziałanie w kampanii „Niebieski Tydzień”.
<p>3.5. Rozwój zastępczych form opieki nad dzieckiem.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Prowadzenie akcji informacyjnej o formach rodzicielstwa zastępczego poprzez rozprowadzanie ulotek informacyjnych, zamieszczanie artykułów prasowych i informacji na stronach internetowych Urzędu Gminy, • Zapewnienie wsparcia rodzinom

	<p>zastępczym poprzez umożliwienie im korzystania z poradnictwa specjalistycznego w zależności od potrzeb,</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wspieranie rodzin zastępczych w wypełnianiu obowiązków opiekuńczo-wychowawczych oraz w rozwiązywaniu problemów pedagogicznych z dziećmi.
<p>3.6. Współpraca w organizowaniu pomocy osobom opuszczającym placówki opiekuńczo-wychowawcze.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Wyrównywanie szans wchodzenia w dorosłe życie usamodzielnianym wychowankom poprzez objęcie ich pomocą finansową, pedagogiczną, psychologiczną, prawną, pracą socjalną i doradztwem zawodowym. • Wspieranie usamodzielnianych wychowanków w aktywnym poszukiwaniu pracy zarobkowej, • Realizacja programów mających na celu pomoc w podnoszeniu poczucia własnej wartości, rozwijaniu motywacji do nauki i poszukiwaniu własnej ścieżki rozwoju wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych.
<p>3.7. Organizowanie pomocy rodzinom zastępczym.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Praca z rodziną biologiczną dziecka przebywającego w placówce lub rodzinie zastępczej na rzecz jego powrotu do środowiska rodzinnego, • Pomoc w konkretnych działaniach zmierzających do profesjonalnego pełnienia funkcji rodziców zastępczych, wczesnego diagnozowania sytuacji dziecka, • Współfinansowanie pobytu dziecka w rodzinie zastępczej, • Współfinansowanie pobytu dziecka w placówce opiekuńczo-wychowawczej, • Współfinansowanie pobytu dziecka w Rodzinnym Domu Dziecka, • Współfinansowanie pobytu dziecka w interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym, • Współfinansowanie pobytu dziecka w regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej, • Organizowanie spotkań o charakterze integracyjnym rodzin zastępczych i biologicznych,

	<ul style="list-style-type: none"> • Zapewnienie rodzinie biologicznej pomocy, jeśli zaistnieje taka potrzeba, • Finansowanie kosztów pomocy rodziny wspierającej, • Organizowanie i finansowanie szkoleń dla rodzin wspierających,
<p>3.8. Wsparcie rodzin dotkniętych problemem niepełnosprawności.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Udostępnianie rodzinom, w których występuje problem niepełnosprawności wiedzy o prawach osób niepełnosprawnych, ze szczególnym uwzględnieniem rehabilitacji społecznej i zawodowej, • Stworzenie warunków dla dzieci niepełnosprawnych, w tym dzieci z zaburzeniami psychicznymi warunków do integracji w środowisku lokalnym, w tym korzystanie z zajęć terapeutycznych, • Zwiększanie aktywności rodzin posiadających dzieci niepełnosprawne w życiu publicznym oraz wzmacnianie integracji społecznej, • Umożliwienie uczestnictwa osób niepełnosprawnych w imprezach kulturalnych, pomoc w organizowaniu wystaw i prezentacji twórczości osób niepełnosprawnych, promocji talentów, a także organizowanie imprez integracyjnych, • Świadczenie na rzecz rodzin z dziećmi niepełnosprawnymi pracy socjalnej, w szczególności motywowanie ich do aktywności, • Udzielanie pomocy finansowej zgodnie z ustawą o pomocy społecznej i ustawy o świadczeniach rodzinnych, • Wspieranie programów, które sprzyjają nabywaniu postawy tolerancji wobec odmienności psychofizycznych i umysłowych ludzi, • Wspieranie programów rehabilitacyjnych przygotowujących dzieci i młodzież niepełnosprawną do samodzielnego, niezależnego życia.
<p>3.9. Współpraca z podmiotami świadczącymi pomoc rodzinom z dziećmi przeżywającymi problemy, trudności bądź kryzys.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Współpraca z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Wyszku, • Współpraca z Wielofunkcyjną Placówką opiekuńczo- Wychowawczą w Dębinkach,

	<ul style="list-style-type: none"> • Utworzenie i finansowanie placówki wsparcia dziennego, • Współpraca z Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną w Wyszkanie. • Współpraca z Sądem Rodzinnym i Nieletnich w Wyszkanie.
<p>3.10. Pomoc samotnym rodzicom oraz rodzinom wielodzietnym.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Udzielanie samotnym rodzicom i wielodzietnym rodzinom wsparcia finansowego oraz w formie pracy socjalnej na zasadach określonych w ustawie o pomocy społecznej oraz ustawie o świadczeniach rodzinnych. • Stworzenie lepszego dostępu do poradnictwa prawnego i psychologicznego, • Organizowanie działań aktywizacyjnych na rzecz dzieci i młodzieży, w szczególności w okresie wakacji, • Wprowadzenie pomocy asystenta rodziny w przypadku wystąpienia trudności w wykonywaniu przez rodziny funkcji opiekuńczo – wychowawczych, • Podejmowanie działań przez Gminny Zespół Interdyscyplinarny w przypadku wystąpienia sytuacji kryzysowych w rodzinie, • Prowadzenie programów profilaktycznych na rzecz samotnych rodziców oraz rodzin wielodzietnych propagujących zdrowy styl życia, • Promocja programów profilaktyczno-edukacyjnych wspierających rodziny w rozwiązywaniu problemów związanych z wypełnianiem przez nich funkcji rodzicielskich. • Angażowanie rodzin do udziału w projektach, szkoleniach, warsztatach kształtujących umiejętności planowania swojej przyszłości zawodowej i osobistej oraz motywujących do podjęcia pracy, wykorzystując własne zasoby.

4. Beneficjenci Programu.

Wszelkie cele i działania zaplanowane do realizacji w ramach niniejszego Programu mają służyć poprawie sytuacji rodzin biologicznych i zastępczych oraz wychowujących się w nich dzieci.

Adresaci Programu:

1. rodziny biologiczne,
2. dzieci i młodzież,
3. rodziny zastępcze,
4. placówki wsparcia dziennego,
5. placówki oświatowe i opiekuńczo-wychowawcze,
6. usamodzielnieni wychowankowie z rodzin zastępczych i placówek opiekuńczo-wychowawczych,
7. rodziny wspierające,
8. osoby pracujące z rodziną i dzieckiem (m.in. pracownik socjalny, asystent rodziny, koordynator rodzinnej pieczy zastępczej).

5. Dyrektywy oddziaływania wobec rodzin.

W przypadku wystąpienia w rodzinie sytuacji trudnych, rozwiązanie których przekracza możliwości samej rodziny, koniecznym jest podjęcie interwencji przez instytucje publiczne. Podejmując interwencję, zwłaszcza w przypadku zagrożenia dobra dziecka, należy kierować się następującymi zasadami, zawartymi zarówno w Konstytucji RP, jak i Konwencji Praw Dziecka:

1. zasada dobra dziecka, w tym respektowania podmiotowości dziecka,
2. zasada równości (powszechności) – troska o ochronę praw każdego dziecka,
3. zasada autonomii rodziny : poszanowanie praw, odpowiedzialności i obowiązków rodziny- bez koniecznej potrzeby nie należy ingerować w życie rodziny,
4. zasada prymatu rodziny w wychowywaniu dziecka i równouprawnieniu małżonków w ich wzajemnych relacjach i wobec dzieci,
5. zasada pomocniczości :wspomaganie i wspieranie, a nie wyręczanie rodziny.

Wobec powyższego należy wprowadzić następujące dyrektywy oddziaływania względem rodzin, w których występują trudności w wykonywaniu przez nich funkcji opiekuńczo-wychowawczych:

1. bez koniecznej potrzeby nie należy ingerować w życie rodziny,
2. w przypadku konieczności ingerencji, przede wszystkim chronić dobro dziecka,
3. w przypadku umieszczenia dziecka poza rodziną, głównym celem powinno być podjęcie działań umożliwiających jak najszybszy powrót dziecka do rodziny biologicznej,
4. dzieci pozostające poza rodziną powinny być umieszczane w pierwszej kolejności w rodzinnych formach pieczy zastępczej,
5. dzieci przebywające poza rodziną powinny mieć umożliwiony kontakt z rodziną biologiczną,
6. umieszczenie dziecka w trwałym środowisku pieczy zastępczej powinno następować tylko w przypadku, gdy postawa rodziny wyklucza powrót do niej dziecka.

6. Przewidywane efekty realizacji Programu.

Oczekiwane efekty z zakresu pracy z rodziną oraz z zakresu organizacji pomocy psychologicznej, pedagogicznej, prawnej, socjalnej i edukacyjnej przedstawiają się następująco:

1. rozwój poradnictwa specjalistycznego, w tym rodzinnego,
2. wzrost świadomości społeczeństwa w sprawach sprawowania pieczy zastępczej,
3. stworzenie ogólnodostępnej bazy informacji o instytucjach, placówkach i organizacjach non-profit, działających na rzecz dziecka i rodziny,
4. rozwój efektywnej współpracy pomiędzy instytucjami i organizacjami realizującymi program wspierania rodziny,
5. uzyskanie przez rodziny zagrożone kryzysem bądź znajdujące się w sytuacji kryzysowej pomocy w rozwiązywaniu problemów,
6. zminimalizowanie skutków dysfunkcyjności i patologii w rodzinach,
7. odbudowanie właściwych relacji i więzi rodzinnych,
8. zapobieganie niedostosowaniu społecznemu, przestępczości i uzależnieniom wśród dzieci i młodzieży,
9. ograniczenie czasu pobytu dziecka poza rodziną biologiczną,
10. wzrost poczucia bezpieczeństwa ofiar przemocy domowej,
11. lepsze przygotowanie dzieci i młodzieży do samodzielnego życia, nabycie i wykształcenie odpowiednich umiejętności radzenia sobie w dorosłym życiu.
12. poszerzenie katalogu usług GOPS w Długosiodle, skierowanych do rodzin dysfunkcyjnych i zagrożonych dysfunkcją.
13. wspieranie i rozwój instytucjonalnych form pomocy dzieciom i rodzinie, szczególnie placówek wsparcia dziennego.

7. Realizatorzy Programu i instytucje wspierające.

Głównym realizatorem niniejszego Programu jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Długosiodle, działający we współpracy z Urzędem Gminy w Długosiodle, Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Długosiodle, Gminnym Centrum Informacji, Kultury, Sportu i Rekreacji w Długosiodle, Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną w Wyszkanie, Komendą Powiatową Policji w Wyszkanie, Gminnym Zespołem Interdyscyplinarnym ds. Przemocy w Rodzinie w Długosiodle, placówkami oświatowymi, Sądem Rodzinnym i Nietletnich w Wyszkanie, związkami wyznaniowymi z terenu gminy Długosiodle, organizacjami pozarządowymi, Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Wyszkanie, kuratorami sądowymi i społecznymi oraz innymi instytucjami i podmiotami działającymi na rzecz dziecka i rodziny.

8. Źródła finansowania Programu.

Źródłem finansowania Programu jest budżet Gminy Długosiodło, w tym środki przeznaczane na realizację zadań Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Długosiodle, środki przeznaczone na realizację Gminnego Programu Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz środki finansowe pozyskiwane z funduszy zewnętrznych :programów rządowych, pozarządowych, programów celowych.

9. Ewaluacja i monitoring Programu.

System ewaluacji Programu będzie polegał na zbieraniu danych w celu poznania dynamiki zjawisk będących jego przedmiotem. Osobą odpowiedzialną za dokonanie ewaluacji będzie kierownik GOPS w Długosiodle, którego zadaniem będzie bieżąca ocena realizacji Programu, monitoring oraz proponowanie zmian i aktualizacja założeń i celów, stosownie do pojawiających się potrzeb. Trzyletni Program Wspierania Rodziny w Gminie Długosiodło będzie podlegał ewaluacji na przestrzeni kolejnych lat. W ramach ewaluacji będzie prowadzony monitoring, ukierunkowany przede wszystkim na diagnozę społeczną. Przedmiotem ewaluacji będzie także zakres i skuteczność podejmowanych w ramach Programu działań.

10. Uwagi końcowe.

Podstawowym założeniem „Gminnego Programu Wspierania Rodziny w Gminie Długosiodło na lata 2015 - 2017” jest utworzenie spójnego systemu wsparcia dzieci i rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu ich funkcji opiekuńczo-wychowawczych, w celu przywrócenia im zdolności do wypełniania tych funkcji. Realizowane w ramach Programu działania koncentrować będą się nie tylko na pomocy dziecku, ale na całej rodzinie, także w sytuacjach, gdy dziecko zostanie umieszczone poza rodziną biologiczną, aby jak najszybciej odzyskała ona zdolność do wypełniania pożądanych funkcji opiekuńczych.

Szczególnie ważnymi i oczekiwanymi rezultatami niniejszego Programu będzie poprawa relacji rodzinnych i funkcjonowania rodziny w społeczeństwie, zmiana systemu wartości i norm u poszczególnych jej członków. Poza tym oczekuje się wzmocnienia roli i pozycji rodziny, co pozwoli na ograniczenie skali umieszczanie dzieci w systemie pieczy zastępczej.

Konieczność opracowania Programu i jego realizacja wynika nie tylko z ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, ale jest również odniesieniem do Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej i Konwencji Praw Dziecka, z których wynika, iż to rodzina ma prawo do opieki i wychowywania dziecka, na nich spoczywa główna odpowiedzialność za dziecko, a państwo ma obowiązek to prawo respektować. Nie mniej jednak instytucje publiczne są zobligowane do podejmowania niezbędnych kroków w celu wspomaganie rodziny wypełnianiu tych funkcji, w tym do tworzenia systemu wspierania rodziny.

Realizacja Programu obejmuje okres trzech lat. Efekty będą zależeć od koordynacji działań wszystkich podmiotów zaangażowanych na rzecz dzieci i rodzin, a także od posiadanych środków przeznaczanych na realizację Programu.